

ПРОТОКОЛ № 2
засідання вченої ради
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
від 28 березня 2014 року

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Представлення до вчених звань (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І.Тищенко).

2. Конкурсні справи (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І.Тищенко).

3. Наукова доповідь: «Ресурсний підхід в організації освітнього простору в підготовці майбутніх учителів» (доктор педагогічних наук, професор кафедри психології Микитюк Сергій Олександрович).

4. Звіт про роботу спеціалізованої вченої ради з філологічних наук К 64.053.05 (голова спеціалізованої вченої ради, доктор філологічних наук, професор А.Т. Гулак).

5. Звіт про роботу спеціалізованої вченої ради з психологічних наук К 64.053.08 (голова спеціалізованої вченої ради, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Т.Б. Хомуленко).

6. Про відкриття докторантури із спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І. Тищенко).

7. Звіт докторанта третього року навчання кандидата педагогічних наук, доцента Матвєєвої Ольги Олександрівни (перевіряючі: доктор педагогічних наук, професор Л.А. Штефан, доктор мистецтвознавства М.П. Калашник).

8. Інформацію про роботу молодого науковця, стипендіата Кабінету Міністрів України, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри інформатики Житеньової Наталі Василівни (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І. Тищенко).

9. Про затвердження тем дисертаційних робіт (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І.Тищенко).

10. Про рекомендацію до друку (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І.Тищенко).

І. СЛУХАЛИ: Представлення до вчених звань (к. філол. н., доц., учений секретар університету Т.І. Тищенко).

Представити до вченого звання:

1. **Микитюка Сергія Олександровича** щодо присвоєння вченого звання *професора* кафедри психології

(“за” – 45, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);

2. **Тищенко Тетяну Іванівну** щодо присвоєння вченого звання *професора* кафедри української та світової літератури

(“за” – 45, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);

3. **Гречаник Олену Євгенівну** щодо присвоєння вченого звання *доцента* кафедри наукових основ управління та психології

(“за” – 45, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);

4. **Григорову Ларису Сергіївну** щодо присвоєння вченого звання *доцента* кафедри дизайну

(“за” – 45, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);

УХВАЛИЛИ: 1. Протокол лічильної комісії затвердити.

II. СЛУХАЛИ: Конкурсні справи (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І.Тищенко).

Представити на посади:

1. **Гордієнко-Митрофанову Ію Володимирівну** на посаду *професора* кафедри практичної психології

(“за” – 44, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – 1);

2. **Мармазу Олександрю Іванівну** на посаду *професора* кафедри практичної психології

(“за” – 41, “проти” – 3, недійсних бюлетенів – 1).

УХВАЛИЛИ: 1. Протокол лічильної комісії затвердити.

III. СЛУХАЛИ: Наукову доповідь: «Ресурсний підхід в організації освітнього простору в підготовці майбутніх учителів» (доктор педагогічних наук, професор кафедри психології Микитюк Сергій Олександрович).

Шановний голово, шановні члени вченої ради, шановні присутні! Вашій увазі пропонується доповідь за темою наукового дослідження «Ресурсний підхід в організації освітнього просторув підготовці майбутнього вчителя».

Процеси ефективної перебудови та якісних змін у будь-яких сферах чи рівнях завжди пов'язані з орієнтацією на діяльність професіоналів та визначають

спрямованість підготовки фахівців на формування компетентної, конкурентоспроможної особистості.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті особлива увага приділяється пошуку інноваційних підходів до професійної підготовки педагогічних кадрів, спроможних забезпечити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості, навчати і виховувати генерацію нових поколінь, здатних до життєдіяльності в умовах ринкових відносин.

Визначальним чинником розв'язання такого завдання є підвищення якості освітнього процесу в країні. Тому що саме освіта супроводжує людину протягом всього її життя, забезпечуючи кожному індивіду найбільш сприятливі умови для особистісного та професійного саморозвитку й самореалізації. Провідним системоутворювальним фактором становлення вчителя є формування його професійно-педагогічної культури, концепція формування якої в сучасних умовах обумовлює розробку змісту, технологій, організаційних форм педагогічної освіти, пов'язаних із урахуванням внутрішніх та зовнішніх ресурсів розвитку.

Особливого значення набуває проблема підготовки фахівців у вищій школі, зокрема майбутніх учителів у педагогічних навчальних закладах.

За останні роки в педагогічній науці з'явилися праці, в яких автори, шукаючи шляхи підвищення ефективності навчально-виховної діяльності в підготовці майбутніх фахівців, зосереджують свою увагу на розвитку самої людини, яка в процесі свого життя вступає не лише в політичні, організаційні, економічні стосунки, а й водночас самовизначається як особистість, стає суб'єктом свого розвитку, що вимагає врахування в освітньому процесі ресурсів, тобто сукупності об'єктивно існуючих умов, засобів, резервних можливостей, необхідних для реалізації конкретних дій, які забезпечують ефективність навчання, виховання, саморозвитку особистості. Отже, розв'язання проблеми підвищення якості підготовки майбутнього вчителя вимагає **звернення до ідей ресурсного підходу**, важливість застосування якого зумовлюється низкою чинників.

Ресурсний підхід вимагає не тільки сформованості певної якості індивіда, знань його особливостей, а й розглядати людину як особистість, яка має певні потенційні можливості, котрі можуть бути реалізовані за певних умов, бачити особистість у майбутньому в плані перспективи реалізації потенційного з метою позитивних нових якісних змін.

Урахування під час навчально-виховного процесу внутрішніх і зовнішніх ресурсів робить використання ідей **ресурсного підходу** більш вагомим та актуальним тому що він сприяє побудові освітнього простору, орієнтованого на розвиток індивідуальності, збагаченню теорії індивідуалізації навчання та виховання: домінування позиції в організації навчально-виховного процесу, що знаходить вияв у принципах ергономічності, забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку студента, реалізація його особистісного потенціалу та здійснення відповідних видів діяльності, позитивного зворотного зв'язку, спрямованого на виявлення змін у суб'єктному досвіді студента, індивідуального вибору змісту, форм і методів у різних видах діяльності, що забезпечує суб'єктну роль особистості в цій діяльності.

У теоретичному й практичному планах **ресурсний підхід** сприяє ефективності використання особистісно орієнтованої парадигми формування особистості, основу якої складає визнання унікальності кожної людини в оволодінні нею накопиченим людством досвідом, що неможливо без виявлення потенційних спроможностей особистості, ресурсів, які сприяють успішності її розвитку й саморозвитку, а також самореалізації. Особистісно орієнтована підготовка передбачає визнання ролі студента в перспективі особистісного розвитку, тобто **ресурсний підхід у підготовці майбутнього вчителя забезпечує** подальший розвиток і втілення концепції особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього фахівця, оскільки спрямований на глибоке пізнання людиною себе, власних потенційних можливостей, реалізація яких задовольняє прагнення людини до максимально повної самореалізації в професії.

Мета доповіді полягає вобґрунтуванні науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутнього вчителя на основі ресурсного підходу.

Було досліджено, що з давніх часів люди намагалися знайти й пояснити причини, механізми, умови та потенції особистості, які б обумовлювали її поведінку та впливали на діяльність (Арістотель, Геракліт, Демокріт, Сократ та інші). Представники анімістичного напрямку в науці головним чинником, що обумовлює розвиток і поведінку людини, вважали душу, яка, на їхню думку, існує в усіх природних тілах і явищах.

Пізніше, з розвитком фізіології й анатомії, вчені шукають ресурси поведінки особистості не в зовнішніх, а у внутрішніх процесах особистості, пов'язуючи уявлення про людину з її індивідуальними особливостями будови організму, набутим досвідом. Низка вчених, вивчаючи індивідуальні відмінності між людьми, звертаються до таких показників, як фізичні якості крові, а також відмінності у складі тканин організму, у ширині просвіту судин (Гален, Т. Фурукава, А. Галлер та інші). Так, наприклад, П. Лесгафт стверджував, що в індивідуальних відмінностях між людьми важливу роль відіграє ширина просвіту і товщина стінок судин: у холериків – малий просвіт і товсті стінки, що призводить до швидкого і сильного руху крові; у сангвініків – малий просвіт і тонкі стінки, що сприяє швидкому і слабкому руху крові. Альбрехт Галлер зазначав, що основним фактором розрізнення темпераменту є збудження кровоносних судин.

Наприклад, Г. Врисберг відмінності між людьми пов'язував з особливостями нервової системи. Він указував на те, що в основі холерично-сангвінічного темпераменту лежить великий мозок, сильні і товсті нерви, висока збудженість органів чуття. Для флегматико-меланхолійного темпераменту характерні невеликий мозок, тонкі нерви, невисока збудливість органів чуття. Ідея зв'язку індивідуальних відмінностей з відповідними фізіологічними й анатомічними характеристиками нервової системи у різних формах переважає в теоріях багатьох учених. Вітчизняні вчені робили спроби пояснити різницю в поведінці підвищеної чи пониженої функції залоз внутрішньої секреції. М. Белов, Б. Завадовський різницю в темпераменті вбачали у взаємодії щитовидної і надниркової залоз. Сангвініки відрізняються високою активністю обох залоз, холерик – слабкістю щитовидної залози і сильною активністю надниркових залоз; меланхолік –

сильною активністю щитовидної залози, але слабкою – надниркових залоз; флегматик – слабкістю тієї і другої.

З розвитком науки все більшого значення набуває вивчення психології особистості, її свідомості та самосвідомості як основних ресурсів (В. Бехтерев, Е. Дюркгейм, Г. Олпорт, Ж. Піаже, І. Сікорський, З. Фрейд, В. Штерн, К. Юнг). У концепціях цих авторів на перший план виходить категорія особистості як системи психічних властивостей. Ряд дослідників звернули увагу на відмінності в проявах емоційних і моторних реакцій індивідів, намагаючись пов'язати їх з темпераментом. Прикладом такого підходу може бути типологія темпераментів В. Вундта. Основною тезою даного підходу є його думка про те, що темперамент для емоцій – те ж саме, що збудливість для відчуття. В. Вундт виділив дві ознаки темпераменту – силу і швидкість зміни емоції (почуття). Він висловив думку про те, що кожен темперамент має свої позитивні і негативні сторони. Той же автор закликав вивчати внутрішній досвід – те, як уявляється людині її зовнішній досвід, опосередкований практикою пізнання. У такий спосіб стверджувалося паралельне існування внутрішнього і зовнішнього світу особистості. У. Джемс вбачав завдання психології у вивченні свідомості – можливого потоку вражень, які йдуть від відчуттів та думок. Свідомість має власну активність і може спрямовувати нервові процеси так, щоб вони приводили до найсприятливіших для неї результатів.

З погляду ресурсного підходу цікавими є теорії особистості, автори яких визначали певні елементи (потенції) у структурі поведінки особистості. Як, наприклад, теорія особистості З. Фрейда, який виокремлює три компоненти у структурі.

На думку З. Фрейда, всередині людини постійно відбувається таємнича війна між прихованими в глибинах свідомості неусвідомленими психічними силами й необхідністю вижити у ворожому людині соціальному середовищі.

Внаслідок таємничої війни всередині особистості (головним її рушієм є сексуальні потяги – лібідо) вона неминуче постійно перебуває в стані конфлікту із собою та соціальним оточенням.

Послідовники вчення З. Фрейда особливу увагу приділяють вивченню проблеми «Я» як автономного утворення, що має власні енергетичні сили і вільне від конфліктів. Але неофрейдисти відкидають вихідну тезу З. Фрейда про споконвічність асоціальної природи людини, природжену агресивність та провідну роль інстинктів, зокрема сексуальних потягів, у людини.

Наприклад, представниця неофрейдизму К. Горні основу суті людини вбачала в природженому почутті неспокою. Почуття неспокою породжує бажання позбавитися цього, що лежить в основі мотивації вчинків людини. Все, що людина робить, породжується трансформацією цього почуття.

Згідно з теорією А. Адлера, провідним мотивом діяльності людини є природжене прагнення до зверхності, до влади. Витоки цього прагнення – почуття неповноцінності, притаманне кожній людині, і намагання компенсувати свої слабкості й розвивати неповноцінні функції. Щоб подолати почуття неповноцінності, людина прагне піднести себе в очах оточуючих і у власному уявленні про себе.

Попри недоліки, які були притаманні концепціям минулого (відсутність цілісного підходу до людини, однобічність думок тощо), дослідження еволюції поглядів щодо фізіологічних і психологічних основ потенцій людини дозволило більш глибоко осягнути їхній історико-генетичний фундамент, на основі якого в сучасних умовах можна більш виважено застосовувати ресурсний підхід до професійної підготовки майбутнього фахівця.

У процесі наукового пошуку виявлено, що становлення теорії ресурсного підходу в науці почалося з досліджень економістів, які займалися питаннями підвищення ефективності розвитку можливостей фірм, конкретних підприємств, організацій тощо. З'ясовано, що засновником ресурсного підходу був професор Вищої школи бізнесу Мічиганського університету Б. Вернерфельт, який, визначаючи потенціал підприємства, виділив матеріально-технічні, трудові, фінансові ресурси, які мають вплив на досягнення максимальних результатів у його діяльності.

Ідею ресурсної бази розвивав Джей Барні, який представив у своїй роботі в 1991 р. її основні поняття. До ресурсів він відносив «всі активи, можливості, організаційні процеси, інформацію, знання та ін., що контролюються фірмою», які дозволяють їй створювати та здійснювати ефективні стратегії.

Ресурси він поділяв на: матеріально-капітальні (технології, заводи, обладнання, географічне розташування, доступ до сировини); людські капітальні (підготовка кадрів, досвід, судження, інтелект, взаємовідношення та ін.); організаційно-капітальні (формальні системи та структури й неформальні відношення між групами).

На рубежі другої половини ХХ ст. набула розвитку теорія людського капіталу як сукупності продуктивних сил працівника (Г. Беккер, Т. Стюарт, Е. Брукінг, Т. Шульц, М. Блауг, Л. Тарасевич, С. Михнева, О. Бутнік-Сіверський, Д. Зеленіна, С. Дятлов, Є. Циренков, Є. Гришнова, Л. Євенко та інші), як запас здоров'я, знань, здібностей, що сприяють зростанню продуктивної праці людей (А. Добринін, С. Михнева), як сукупність сформованих і розвинутих через інвестиції продуктивних здібностей, мотивацій та особистих рис людини, що забезпечують результативність діяльності (О. Грічинова).

У кінці 70-х років ХХ ст. у зв'язку з новою хвилею науково-технічного прогресу, пов'язаного з переходом до інформаційного розвитку суспільства, гостро постало питання інтелектуального капіталу, коли основним чинником ефективної діяльності стають здібності людини, рівень її освіченості, творчого потенціалу та компетентності.

Тому в сучасних умовах ресурсний підхід стає все більш актуальним серед дослідників, які працюють у різних сферах гуманітарних, технічних та природничих дисциплін, що дає можливість враховувати як зовнішні умови організації діяльності людини, так і її внутрішні можливості в досягненні тих чи інших цілей.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури з проблеми дослідження нами було з'ясовано, що *методологічними засадами ресурсного підходу*, є провідні ідеї системного, синергетичного, аксіологічного, антропологічного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, акмеологічного підходів у процесі

професійної підготовки майбутнього вчителя з урахуванням його ресурсних можливостей.

Стержньовими поняттями ресурсної концепції є поняття «ресурс», «потенціал». В понятійному апараті, поряд з поняттям «ресурс», уживаються як тотожні поняття: «можливість», «потенція», «потенційні можливості», «потенціал», «сутнісні сили» особистості. Термін «ресурс» (від франц. *ressource* – допоміжний засіб) розглядається як сукупність об'єктивно існуючих умов, засобів, необхідних для реалізації конкретних дій, які забезпечують ефективність навчання, виховання та сприяють саморозвитку особистості.

Поняття «потенціал» пов'язується, насамперед, із категоріями *можливості* та *дійсності*. Перехід можливості в реальність є процесом актуалізації *потенції*, тобто можливості, яка не діє, але здатна стати реальністю за певних умов і при наявності певних ресурсів.

Близьким за змістом до понять потенціал, ресурс є поняття «сутнісні сили», яке вчені (Д. Леонт'єв, М. Ситникова та інші) розуміють як складну квінтесенцію, основу індивідуального й соціального, що охоплює здібності, інтереси, соціальний досвід, знання, уміння, навички, інтенції (наміри, мета, спрямованість свідомості, волі, почуття на певний предмет) і можливості особистості. Сутнісні сили відбивають свідомість, несвідомість, перехідний стан, тобто є запасом того, чим людина може скористатися в стандартних і нестандартних ситуаціях.

Концептуальною ідеєю є розуміння ресурсного підходу як процесу, що враховує внутрішні особливості розвитку тобто - (потенціали) особистості та зовнішні умови, взаємодія яких сприяє її професійному й особистісному розвитку.

До **зовнішніх ресурсів** відносимо: матеріально-технічні (об'єкти навколишнього світу, що певною мірою впливають на діяльність суб'єкта); інформаційні (узагальнений досвід людства в усній і писемній формі, віртуальна інформація: комп'ютерні технології, доступ до них); стимулюючі (заохочення моральне й матеріальне, покарання, формування позитивної мотивації, зовнішнє оцінювання діяльності, самооцінювання тощо); комунікативно-психологічні (особливості умов спілкування та організації міжособистісної взаємодії, емоційно-психологічний клімат у колективі, його згуртованість, провідний стиль спілкування тощо); управлінські (система управління навчальним процесом, послідовність вимог викладачів до студентів, якість складеного розкладу тощо).

Забезпечення зовнішніх ресурсів професійної підготовки майбутніх учителів передбачає створення *освітнього середовища* у вищому педагогічному навчальному закладі, яке розглядається нами як сукупність умов, що впливають на функціональне й просторове об'єднання суб'єктів освітнього процесу, між якими встановлюються тісні різнопланові взаємозв'язки й реалізуються особистісні ресурси майбутнього вчителя.

Структуру освітнього середовища педагогічного ВНЗ представлено як сукупність складників:

- *організаційно-управлінського* – передбачає матеріально-технічне (необхідне обладнання, дотримання гігієнічних вимог до організації навчально-виховного процесу) та навчально-технологічне (методи, форми, засоби навчання, освітні

технології тощо) забезпечення освітнього процесу; координацію взаємодії студентів, викладачів, адміністрації, представників служб ВНЗ (бібліотеки, інформаційного класу, методичних кабінетів, молодіжного центру тощо); створення сприятливих умов для реалізації внутрішніх ресурсів кожного студента;

- *змістового* – забезпечує інформаційне поле для задоволення освітніх потреб студентів і спрямований на оволодіння майбутніми вчителями професійними знаннями, уміннями, якостями (згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) майбутнього фахівця);

- *комунікативного* – орієнтований на створення сприятливої психологічної атмосфери в навчальному закладі, установлення всіх необхідних для формування готовності студентів до професійної діяльності видів комунікативних зв'язків на основі реалізації принципів взаємоповаги, взаємодопомоги, взаємопідтримки, толерантності тощо.

Освітнє середовище розглядається, таким чином, як *інтегрована умова* забезпечення зовнішніх ресурсів у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя.

Внутрішні ресурси зумовлюють унікальність людини, вони є джерелом її розвитку, персоналізації. У системі внутрішніх (індивідуальних) можливостей особистості вчені виділяють такі підсистеми: *біогенетичні*, пов'язані зі спадковістю; *фізіологічні* (стан здоров'я, особливості будови організму, фізична витривалість, вік, стать тощо); *індивідуально-психологічні* (рівень інтелектуального розвитку, особливості емоційно-вольової сфери тощо). Отже, внутрішні ресурси є індивідуальним надбанням особистості, зумовлюють її унікальність і джерело розвитку.

У процесі дослідження до ресурсів, вплив на які відображається на особистісному та професійному розвитку, нами було віднесено: **фізіологічний, психологічний та освітньо-професійний** ресурси особистості.

Фізіологічний ресурс передбачає розвиток фізичних можливостей, здібностей людини, спрямованих на забезпечення її здоров'я, яке розглядається як певна рівновага всіх внутрішніх органів і їх адекватне реагування на вплив навколишнього середовища, тобто характеризується благополуччям функціонування організму. Фізіологічний ресурс здоров'я визначається захисними й адаптаційними потенціями фізичних систем людини. Особливого значення набувають особливості органів чуття, руху, біоритмів, враховуючи які людина може напружено працювати в години оптимального стану організму й використовувати періоди порівняно низького рівня активності функцій для поновлення сил.

До *психологічного ресурсу*, відносяться пізнавальні процеси (увага, відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява); вольові (наполегливість, цілеспрямованість, дисциплінованість) та емоційні (почуття, емоційний стан) якості.

Психологічний ресурс передбачає й дослідження питань механізмів емоційної регуляції діяльності студентів з позиції внутрішніх і зовнішніх умов, оволодіння суб'єктом уміннями керувати своїми емоціями, здатності самовдосконалюватися,

що, у свою чергу, визначається потребами особистості в пізнанні, праці, спілкуванні, суспільній діяльності. Так, потреба в розвитку – це те головне, що визначає особистісний сенс безперервної освіти та самоосвіти вчителя. У цьому постійному професійному вдосконаленні криється найважливіша особливість розвитку пізнавальних процесів та особистості вчителя, його індивідуального досвіду та професійної самосвідомості.

Якість підготовки майбутніх учителів, а також пошук шляхів їхнього самовдосконалення визначається педагогічно цілеспрямованим процесом розвитку системи *потенцій* особистості на основі фізіологічних і психологічних ресурсів із врахуванням особливостей діяльності фахівців.

До освітньо-професійного ресурсу в дослідженні відносимо *трудовий потенціал* який характеризується рівнем свідомого ставлення індивіда до конкретної праці, як працездатність людини. Трудовий потенціал відбиває здібності, знання, уміння, навички особистості, які дозволяють їй виконувати роботу певної складності, кваліфікованості. Головним елементом цього потенціалу є психофізіологічні та професійно-кваліфікаційні компоненти, що забезпечують ефективність професійної діяльності шляхом мобілізації внутрішніх резервів фахівця.

Наступний компонент (О-ПР) Інтелектуальний потенціал. Який виступає значущою основою забезпечення ефективної підготовки фахівця. «Інтелектуальний потенціал студентів вищих педагогічних навчальних закладів» розглядається як інтегрована якість особистості, яка володіє спеціальними знаннями (з педагогіки, фізіології, психології, гігієни), уміннями і навичками ((1) *організаційними*: визначати мету, завдання розумової праці; раціонально планувати діяльність, ефективно використовувати час, прогнозувати результат діяльності з урахуванням власних ресурсних можливостей; виявляти природу негативних впливів на розумову працю; створювати сприятливі умови для діяльності; підтримувати порядок на робочому місці, систематично провітрювати приміщення; дотримуватися режиму дня і праці; вивчати фізіологічні ресурсні можливості організму; підвищувати працездатність у різних видах діяльності; вдосконалювати індивідуальні психолого-педагогічні ресурсні можливості (вправи, тренування, самостереження тощо); слідкувати за станом здоров'я, загартовуватися, займатись фізичною роботою; 2) *інформаційно-самоосвітніми*: орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно здобувати та опрацьовувати інформацію, необхідну для розв'язання поставленої проблеми, з різних друкованих джерел (наукової літератури, навчальних посібників, різних видів документів, різноманітних довідників, енциклопедій тощо); отримувати з друкованого тексту інформацію в тому обсязі, який необхідний для вирішення поставленого завдання; упорядковувати, трансформувати інформацію та відтворювати її в різних формах (у вигляді плану, алгоритму, таблиці, схеми, стислого переказу тексту тощо); працювати з даними, представленими у вигляді тексту, таблиці, схеми тощо; використовувати сучасні технічні засоби та інформаційно-комунікативні технології для отримання, опрацювання й подальшого застосування інформації у навчанні; систематизувати, зберігати, репрезентувати та передавати іншим людям отриману інформацію; перевіряти

достовірність отриманої інформації й визначати власну позицію щодо неї; застосовувати засвоєні знання на практиці, використовувати свій досвід для досягнення поставлених цілей; 3) *інтелектуальними*: мотивувати свою діяльність; раціонально слухати, сприймати інформацію; запам'ятовувати, зберігати інформацію, відтворювати запам'ятований матеріал; здійснювати спостереження за різними предметними об'єктами, навчальними діями та процесами (планувати, кодувати, узагальнювати інформацію); логічно осмислювати навчальний матеріал, виділяти в ньому головне, аналізувати, конкретизувати, систематизувати, визначати поняття, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, доводити та спростовувати судження, пояснювати, обґрунтовувати тощо; самостійно виконувати вправи, вирішувати проблемні пізнавальні завдання; дотримуватися правила, алгоритму діяльності; 4) *рефлексивними*: здійснювати перевірку та контроль своєї діяльності різними способами (за планом, за зразком, за допомогою поопераційного контролю, самоконтролю різних видів діяльності тощо); прогнозувати результат діяльності; володіти способами виправлення помилок; аналізувати, пояснювати і оцінювати свої дії; брати участь у взаємному оцінюванні результатів діяльності; володіти вміннями самоменеджменту, взаємооцінювання)), а також певними якостями особистості (самостійність, кмітливість, вдумливість, критичність, лаконічність, логічність, виразність мови), що забезпечують ефективність розумової праці у пізнавальній діяльності та формування майбутнього висококваліфікованого педагога, що передбачає постійне самовдосконалення:

Духовно-моральний потенціал людини можна розглядати як інтегральну характеристику її можливостей, тому що духовність поєднує в одному понятті високу внутрішню культуру, моральну поведінку, інтелект, емоційні й вольові якості, обов'язок та совість.

Творчий потенціал. У дослідженні творчий потенціал визначено як інтегральну якість особистості, сукупність можливостей ставити і вирішувати нестандартні завдання, реалізовувати нові напрями у сфері своєї діяльності.

Сформульовані положення дають можливість визначити *ресурсний підхід педагогічній науці* як сукупність технологій, способів, прийомів виявлення й забезпечення, використання ресурсів та розвитку потенціалів особистості з метою підвищення ефективності різних видів її діяльності, організації спілкування й стимулювання суб'єкта до самореалізації.

Актуалізація потенційних можливостей майбутнього фахівця вимагає педагогічного стимулювання його діяльності. Педагогічне стимулювання сприяє заохоченню студентів до участі в різних видах діяльності, підвищенню рівня їхньої пізнавальної і соціальної активності, збагаченню майбутніх учителів інформацією, породжує зацікавленість, викликає прагнення до засвоєння знань і вироблення вмінь і навичок, прагнення до саморозвитку й самовдосконалення особистісно-професійних якостей. У процесі дослідження доведено, що найбільш повному розкриттю потенціалів особистості майбутнього вчителя (інтелектуального, духовно-морального, освітньо-професійного, творчого) сприяє залучення його в різні види діяльності – *навчально-пізнавальну, навчально-наукову, науково-дослідну, громадсько-виховну*. Це сприяє розвитку в них

самостійності й ініціативності, індивідуального професійного стилю, творчих здібностей, інноваційного педагогічного мислення, підвищення якості підготовки та виховання фахівців, здатних розробляти і творчо запроваджувати у практичній діяльності новітні педагогічні технології.

На підставі вищезазначеного можна зробити **ВИСНОВКИ:**

1. Науково обґрунтовано концепцію ресурсного підходу як сукупність технологій, способів, прийомів забезпечення виявлення й використання потенцій, можливостей особистості з метою їх розвитку й підвищення ефективності різних видів діяльності суб'єкта, його спілкування та стимулювання до самовдосконалення і самореалізації.

2. Концептуальною ідеєю *ресурсного підходу* є *врахування внутрішніх особливостей розвитку та зовнішніх умов.*

3. Основу концепції ресурсного підходу становить ідея врахування взаємозв'язку фізіологічних, психологічних, освітньо-професійних ресурсів, зовнішнього впливу на особистість та її власних інтелектуальних, трудових, духовно-моральних, професійно-компетентнісних, творчих можливостей, потенцій для успішної підготовки студентів до професійно-педагогічної діяльності.

4. Центральною ланкою теорії науково-методичного забезпечення є організація різноманітної діяльності особистості як суб'єкта свого власного розвитку, який повинен мати можливість шукати і знаходити ті види діяльності, у яких він більш повно виявить себе і буде розвивати власні унікальні потенції, реалізовуватись у суспільстві, професійній діяльності, колективі, розвиваючи природні здібності, духовність, інтелект.

5. Забезпечення реалізації ресурсного підходу в професійній підготовці майбутніх учителів вимагає створення відповідного освітнього середовища (сукупності умов, що впливають на функціональне й просторове об'єднання суб'єктів освітнього процесу, між якими встановлюються тісні різнопланові взаємозв'язки й реалізуються особистісні ресурси майбутнього вчителя) у вищому педагогічному навчальному закладі.

Доповідь закінчено. Дякую за увагу!

УХВАЛИЛИ: Інформацію прийняти до відома.

ІV. СЛУХАЛИ: Звіт про роботу спеціалізованої вченої ради з філологічних наук К 64.053.05 (голова спеціалізованої вченої ради, доктор філологічних наук, професор А.Т. Гулак).

1. Наказом МОН України від 17 травня 2012 року № 594 спеціалізованій вченій раді надано право на період до 17 травня 2014 року проводити захист

дисертацій зі спеціальності : 10.02.01 – українська мова та 10.02.02 – російська мова.

2. За звітний період спеціалізована вчена рада провела 32 засідання, з них 9 сесійних засідань із захисту. За цей період захищено 29 дисертацій: 20 зі спеціальності 10.02.01 – українська мова; 9 зі спеціальності 10.02.02 – російська мова.

3. Переатестовано (нострифіковано) 1 роботу з російської мови (Подоліна).

4. Серед тих, що захистили кандидатські дисертації, 12 випускників аспірантури при ХНПУ ім. Г.С. Сковороди (8 – з кафедри української мови і 4 – з кафедри російської мови).

5. З інших навчальних закладів захистили роботи 17 осіб (12 – з української мови і 4 – з кафедри російської мови).

6. Крім того, в нашій раді захистили дисертації 2 громадянки Китайської Народної Республіки і 1 громадянка Придністров'я.

УХВАЛИЛИ: Інформацію прийняти до відома.

V. СЛУХАЛИ: Звіт про роботу спеціалізованої вченої ради з психологічних наук К 64.053.08 (голова спеціалізованої вченої ради, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Т.Б. Хомуленко).

1. Наказом МОНмолодь,спорту України № 310 від 01.03.13 спеціалізованій вченій раді надано право проводити захист дисертацій за спеціальностями:

19.00.07 – педагогічна та вікова психологія (психологічні науки).

2. За звітний період спеціалізована вчена рада провела 12 засідань, на яких проведено захист 12 кандидатських дисертацій за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія (з них 12 кандидатських дисертацій написано українською мовою), прийнято до захисту 4 кандидатських (19.00.07 – педагогічна та вікова психологія) дисертацій.

3. Кількість відхилених кандидатських дисертацій - 0.

4. Кожний член спеціалізованої вченої ради на протязі року брав участь у роботі ради більше, ніж у половині засідань.

5. -

6. Короткий аналіз дисертацій, розглянутих радою протягом звітного року.

УХВАЛИЛИ: Інформацію прийняти до відома.

VI. СЛУХАЛИ: Про відкриття докторантури із спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І. Тищенко).

УХВАЛИЛИ:

Виступити із клопотанням про відкриття докторантури із спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси, оскільки кафедра політології, соціології та культурології має відповідний професорсько-викладацький склад, досвід підготовки здобувачів наукового ступеня доктора наук з даної спеціальності, достатню матеріально-технічну базу.

VII. СЛУХАЛИ:

Звіт докторанта третього року навчання кандидата філологічних наук, доцента кафедри теорії і методики професійної освіти Матвєєвої Ольги Олександрівни (перевіряючі: доктор педагогічних наук, професор Л.А. Штефан, доктор мистецтвознавства М.П. Калашник).

Тему дисертаційного дослідження зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти узгоджено Радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 29.11.2011).

Упродовж навчання в докторантурі з жовтня 2011 року до теперішнього часу було виконано такий обсяг роботи.

1. Опрацьовано необхідну літературу за темою дисертації.

2. Встановлено предмет і об'єкт дослідження, вироблено методологію та методику аналізу «педагогічної діагностики якості» вищої музично-педагогічної освіти.

3. За час роботи над дослідженням опубліковано 40 наукових праць, з них: 21 стаття (18 статей у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України в галузі педагогічних наук, 3 статті опубліковано у закордонних виданнях Росії, Польщі, Угорщини, ще 7 статей подані до друку.

4. Апробація дослідницьких результатів здійснювалася на 20 конференціях різного рівня. З них 11 міжнародних та міжнародних інтернет-конференцій і 9 всеукраїнських науково-практичних конференцій.

5. Завершено написання двох теоретичних розділів дисертації та двох параграфів третього розділу. У процесі завершення третій та четвертий розділи дослідження. За двома параграфами третього розділу проведено експериментальну перевірку та зроблено кількісний та якісний аналіз отриманих результатів. Результати проведеного експерименту визначені у другому параграфі четвертого розділу. Загалом завершено 80% запланованого обсягу тексту дисертації.

6. Заплановано участь у 6 міжнародних конференціях, що відбудуться впродовж 2014 року.

Виступили: доктор педагогічних наук, професор Штефан Людмила Андріївна.

Комісія вченої ради ХНПУ імені Г.С. Сковороди у складі: доктора педагогічних наук, професора Штефан Л.А., доктора мистецтвознавства,

професора Калашнік М.П. перевірила стан виконання дисертаційного дослідження Матвєєвої О.О. та прийняла рішення.

1. Роботу докторанта 3-го року навчання кафедри теорії і методики професійної освіти Матвєєвої О.О. вважати задовільною на таких підставах:

Завершено написання двох теоретичних розділів дисертації. У першому розділі «Педагогічна діагностика як наукова проблема» дано визначення понять «діагностика», «діагноз» та «педагогічна діагностика». Більшу частину розділу присвячено огляду сучасних засобів аналізу діагностичної діяльності, як загальнонаукової проблеми. Розкрито витoki теорії педагогічної діагностики та її суть. У другому розділі «Концепція педагогічної діагностики якості вищої музично-педагогічної освіти» обґрунтовано вибір напрямку досліджень, розкрито загальну методику проведення дослідження. Розкрито сутнісні характеристики вищої музично-педагогічної освіти, якість вищої музично-педагогічної освіти, принципи та систему педагогічної діагностики вищої музично-педагогічної освіти. Визначено коло використаних у дисертації методів дослідження – теоретичних (аналіз, синтез, моделювання, узагальнення, контент-аналіз), емпіричних (психодіагностичні, соціологічні, соціометричні), методи математичної статистики, кореляційний, кластерний, факторний та регресивний аналіз тощо. У процесі завершення третього розділу «Теоретичне обґрунтування науково-методичної системи діагностики якості вищої музично-педагогічної освіти». За двома параграфами третього розділу проведено експериментальну перевірку та зроблено кількісний та якісний аналіз отриманих результатів, що представлено в четвертому розділі дисертації «Експериментальна перевірка ефективності науково-методичної системи діагностики якості вищої музично-педагогічної освіти». Загалом, виконано 80% від запланованого обсягу тексту дисертації.

Видано 21 статтю, з них 18 надруковано у фахових виданнях, 3 у зарубіжних наукових виданнях (Росія, Польща, Угорщина), 7 статей підготовлено й подано до друку. Також надруковано 7 тез наукових доповідей. Усі опубліковані праці відбивають основні положення й висновки дослідження.

Результати дисертаційної праці апробовано на 20 конференціях різного рівня (11 міжнародних та міжнародних інтернет-конференціях, 9 всеукраїнських науково-практичних конференціях).

Дві частини монографії «Розділ 1. Педагогічна діагностика як наукова проблема та Розділ 2. Концепція педагогічної діагностики якості вищої музично-педагогічної освіти» підготовлені повністю, ще дві частини знаходяться на стадії завершення. У цілому виконано роботу на 80%.

2. Рекомендувати докторанту О.О.Матвєєвій активізувати роботу над завершенням монографії та посилити діяльність, спрямовану на завершення тексту дисертації. Продовжити роботу щодо оприлюднення результатів дослідження з метою виконання необхідних нормативів.

УХВАЛИЛИ:

1. Звіт докторанта третього року навчання кандидата філологічних наук, доцента О.М. Матвєєвої затвердити.
2. Роботу над дисертацією прискорити.

VIII. СЛУХАЛИ: Інформацію про роботу молодого науковця, стипендіата Кабінету Міністрів України (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І. Тищенко).

УХВАЛИЛИ:

1. Інформацію прийняти до відома.
2. Звіт про роботу молодого науковця, стипендіата Кабінету Міністрів України, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри інформатики Житеньової Наталі Василівни схвалити.
3. Звіт про роботу молодого науковця, стипендіата Кабінету Міністрів України, аспіранта кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Рижкової Анни Юріївни схвалити.

IX. СЛУХАЛИ: Про затвердження тем дисертаційних робіт (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І. Тищенко).

1. Затвердити теми докторських дисертаційних робіт:

Лантєвої М.В.: «Теоретичні та методичні основи інформатичної підготовки іноземних студентів у вищих педагогічних навчальних закладах України».

Пісоцької М.Е.: «Теорія і практика індивідуалізації навчання студентів природничих спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів засобами інформаційних технологій в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)».

Ушмарової В.В.: «Теоретичні і методичні засади формування готовності вчителів початкової школи в системі неперервної освіти до роботи з академічно здібними учнями».

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор І.В. Гавриш.

2. Затвердити теми кандидатських дисертаційних робіт:

Байбекової Л.О.: «Педагогічні умови адаптації студентів-філологів класичних університетів до майбутньої професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій».

Байдик О.С.: «Теорія і практика навчання основ гігієни учнів початкових класів в Україні 1919 – 1991 рр.».

- Безпалої А.О.*: «Формування живописної компетентності майбутніх фахівців з образотворчого мистецтва у процесі вивчення кольорової символіки».
- Брік Н.В.*: «Проблеми організації та діяльності педагогічного колективу шкіл України 20-80 рр. ХХ століття».
- Глушич В.В.*: «Науково-педагогічні засади родинного виховання в США (ХХ століття)».
- Дерев'янка І.В.*: «Християнське виховання підлітків у Київській Русі (VII – XV століття)».
- Сфімової О.В.*: «Проблема формування особистості в кадетських корпусах на території України в середині ХІХ на початку ХХ ст.».
- Запорожець О.О.*: «Розвиток теорії і практики батьківської просвіти засобами масової інформації».
- Зубкової Л.М.*: «Формування життєвої компетентності студентів класичних університетів у процесі професійної підготовки».
- Караманової З.А.*: «Методика навчання вищої математики майбутніх фахівців технічних коледжів».
- Конопельцева О.Г.*: «Традиції сімейного виховання у Франції».
- Корольової М.Ю.*: «Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів у процесі навчання гуманітарних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах».
- Площоватої М.С.*: «Система оцінювання навчальних досягнень учнів та студентів у Німеччині».
- Пустовалової Н.І.*: «Композиционно-семантическая организация поэзии Арсения Тарковского».
- Сидорової М.О.*: «Лінгвопрагматичні властивості висловлень з імплікатурами у реактивних ходах німецькомовного діалогічного дискурсу».
- Науковий керівник – д.ф.н., професор Л.Р. Безугла.
- Супрунової О.Г.*: «Дидактичні мотиви формування готовності майбутніх учителів до використання мнемотехнік на уроках іноземної мови».
- Торгашової А.В.*: «Система самоосвіти майбутніх вчителів в умовах дистанційної освіти у Великобританії».
- Тупиці О.В.*: «Організація інклюзивного навчання у країнах Західної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ століття)».
- Федотової О.М.*: «Теорія та практика викладання іноземних мов в школах України 2 пол. ХХ ст.».

Х. СЛУХАЛИ: Про рекомендацію до друку (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І.Тищенко).

УХВАЛИЛИ: Рекомендувати до друку:

1. Довідкове видання «Словник юридичних термінів» (автори: Олійник О.М., Микитюк С.О., Савченко Г.І., Лисяк О.І., Микитюк В.О.)

2. Збірку «Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія – Літературознавство». Вип. 1 (77). Частина перша.

3. Збірку «Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія – Літературознавство». Вип. 1 (77). Частина друга.

4. Збірник наукових праць «Теорія та методика навчання та виховання» під загальною реакцією доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України А.В. Троцько.

5. Монографію «Стратегії відновлення справедливості в полі освіти» за редакцією доцента Н.І. Варич і професора О.В. Садохи.

6. Монографію докторанта кафедри теорії і методики професійної освіти Олефіренко Н.В. «Підготовка майбутніх учителів початкової школи до проектування дидактичних електронних ресурсів».

7. Навчально-методичний комплекс «Країнознавство: сучасні реалії Об'єднаного Королівства та Сполучених Штатів Америки» (укладачі: Л.М. Корнільєва, М.О. Васильєва, М.О. Яценко, О.О. Пугачова).

Голова вченої ради

І.Ф. Прокопенко

Секретар вченої ради

Т.І. Тищенко